

Андрущенко Ігор Григорович,
професор кафедри економіко-
правових дисциплін НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Становлення ринкових відносин в економіці країни зумовлює низку істотних змін усіх механізмів управління. Особливе місце серед них належить державному фінансовому контролю (далі - ДФК). Від ефективності його здійснення багато в чому залежать результати роботи щодо забезпечення національної безпеки країни. Послаблення ДФК, викликане відсутністю жорстко регламентованої системи його здійснення та правовою невизначеністю змісту його органів, призвів до кризового розвитку суспільства, розбалансування фінансової системи країни, зростання економічної злочинності, виникнення реальних загроз економічній і національній безпеці країни.

Організація та функціонування чіткої системи ДФК - обов'язковий і невідмінний елемент фінансової політики, а отже вдосконалення системи фінансового контролю має здійснюватися

не автономно, а як ланка в загальному комплексі заходів загальнодержавної системи регулювання суспільних відносин, що виявляє упущення принципів законності, ефективності й економії витрачання матеріальних ресурсів на більш ранній стадії, щоб мати можливість ужити відповідних коригувальних заходів, а згодом розробити й упровадити заходи, спрямовані на запобігання виникнення аналогічних правопорушень.

ЗагаломДФК - це врегульована правовими нормами діяльність державних органів щодо контролю за мобілізацією, розподілом та витрачанням коштів централізованих і децентралізованих фондів коштів. ДФК також слугує найважливішим фактором забезпечення національної безпеки держави.

Різноманіття фінансових відносин, суб'єктом яких є країна, зумовлює широке різноманіття правового регулюванняДФК як ключового фактора забезпечення національної безпеки України.

ВодночасДФК є однією з найважливіших функцій державного управління, що спрямована на виявлення ухилянь від прийнятих стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами та іншою державною власністю, а за наявності таких відхилень - на своєчасне вжиття відповідних коригувальних і превентивних заходів.

ДФК визначають як систему заходів із контролю за додержанням законодавчих та інших нормативно-правових актів, норм, правил і стандартів із використання державних коштів. Сутність фінансового контролю виявляється в його характерних рисах, зокрема: а) фінансовий контроль слугує одним із різновидів діяльності органів державної влади й органів державного управління, одним із проявів важливої ролі фінансів у регулюванні суспільних відносин; б) здійснення фінансового контролю є формою державного регулювання певних суспільних відносин; в) можливість здійснення фінансового контролю витікає з наявності особливої контрольної функції фінансів, суспільне призначення якої полягає, зокрема, у забезпеченні економічних умов для здійснення державою контролю за національним формуванням та використанням централізованих і

децентралізованих фондів коштів; г) безпосереднім об'єктом фінансового контролю є процеси щодо формування фондів коштів їх розподіл та використання; д) поширюється фінансовий контроль на відносини виробництва, обміну та споживання через відносини розподілу.

Загалом ДФК є комплексним явищем, що дає змогу раціонально й ефективно організувати не лише соціально-економічне життя країни, а й інші сфери, зокрема національної безпеки. Причому ефективне здійснення зазначеного контролю ґрунтується на системному правовому регулюванні [1, с. 142].

Головною метою здійснення ДФК є забезпечення законності й ефективності фінансової діяльності відповідно до практики управління фінансовими ресурсами в усіх сферах народного господарства. До пріоритетних завдань ДФК належать: 1) забезпечення національної безпеки країни та захисту її фінансових інтересів у межах формування централізованих і децентралізованих фондів коштів; 2) виявлення допущених відхилень і напрацювання заходів, спрямованих на усунення викритих порушень і зловживань, удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує діяльність юридичних і фізичних осіб; 3) аналіз цільового використання бюджетними одержувачами й розпорядниками виділених бюджетних коштів; 4) перевірка фінансової діяльності підприємств, установ та організацій, які отримують чи використовують державні фінансові ресурси на предмет дотримання вимог законодавства та національних інтересів країни.

Необхідно визнати, що сучасна система ДФК не відповідає реаліям ринкової економіки й особливостям унітарного устрою України. Передусім, це пов'язано з тим, що вітчизняна наука не має нині фундаментального нормативно-правового акта, який би регулював здійснення фінансового контролю в нашій країні (не враховуючи Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [2]). Його прийняття дало б змогу дійти компромісу щодо загальних положень та основних принципів організації фінансово-контрольних органів у системі ДФК створити умови для

підвищення ефективності роботи фінансово-контрольних органів, зміцнивши їх правове становище, забезпечивши соціальний захист працівників, домогтися підвищення якісного рівня кадрового складу, а також вирішити низку інших, не менш важливих завдань.

Одним із найважливіших питань формування єдиної системи ДФК є відсутність загальновизнаної концепції ДФК, а також нерозробленість основних напрямів формування його методологічної бази та методичного забезпечення, невизначеність єдиного підходу до основних понять ДФК - усе це наслідок недооцінки його ролі та значення в розвитку суспільства.

Крім того, відсутність цілісної системи ДФК знижує ефективність контрольних заходів, їх результативність, дієвість та економічність. Нагальною проблемою на сьогодні залишається проблема забезпечення незалежності органів ДФК.

Насамкінець зазначимо, що з метою зміцнення національної безпеки країни необхідно:

поширити ДФК на валютну, податкову, кредитну та інші галузі регулювання грошових потоків;

розмежувати обов'язки та контрольні повноваження органів ДФК та правоохоронних органів, забезпечивши єдність у підходах;

розробити чіткий механізм взаємодії органів ДФК та правоохоронних органів, закріпивши на законодавчому рівні їх функції у сфері попередження, виявлення та припинення порушень у фінансовій сфері;

законодавчо визначити й закріпити методи (форми) фінансового контролю;

запланувати та здійснити низку заходів щодо боротьби з криміналізацією економічних відносин спільно з органами ДФК та правоохоронними органами.

Реалізація вищевикладених практичних заходів дасть змогу створити в процесі децентралізації влади та реформування економіки України адекватний механізм ДФК та захистити його

від протиправних дій, що загалом буде сприяти зміцненню національної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Дікань Л. В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. / Л. В. Дікань. - Харків : ХНЕУ, 2008. - 346 с.

2. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26 січ. 1993 р. № 2939-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - № 13. - Ст.